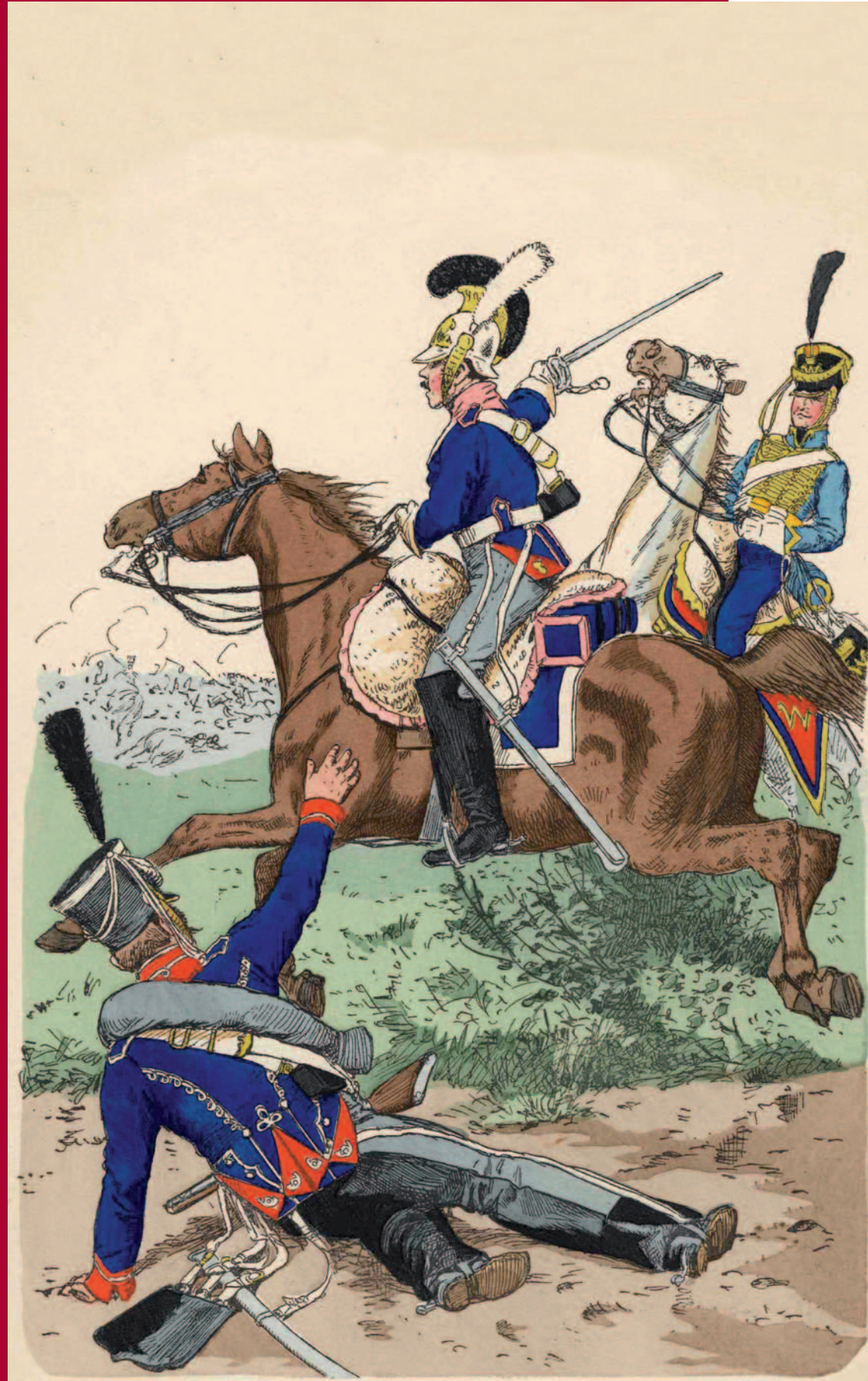

NIEUWSBRIEF

VORMGEVER VAN HET
LEGERMUSEUM 2

BEZOEK AAN MALINEES
MILITAIR MUSEUM 4

NIEUW: NEDERLANDSE
INZET IN LIBANON 6

GROTE SCHENKING OVER
CAMBODJA-MISSIE 8

JOHAN VAN DER LIPPE:
VRIEND MET MILITAIR BLOED 10

BOEKENKAST 11

VERHUIZING NAAR
SOESTERBERG IN VOLLE
VOORBEREIDING 12

FOTOGRAAF MARTIN
ROEMERS NEEMT KOUDE
OORLOG OP DE KORREL 14

CEES BRAAT, KUNSTENAAR IN BALANS

door Hans van Lith

2

Cees Braat legt de laatste hand aan een nieuwe tentoonstelling. (Foto: Heleen Bronder)

Eigenlijk vormen ze een onafscheidelijk duo: Cees Braat en Bert van Duivenboden, de creatieve vormgevers van het Legermuseum. “Bert verzorgt de technische ondersteuning, ik doe meer de esthetische kant van de vormgeving. We zijn een goed team samen”, vertelt Cees Braat (62). “Als ergens in het museum iets vormtechnisch verandert, zijn wij erbij.” Hij verhuist nog wel eens door het gebouw, maar nu zetelt hij op de directiegang. Zijn kamer ligt vol tekeningen en ontwerpen.

Bij de voorpagina:

De cavalerie van het Koninkrijk der Nederlanden in actie bij Waterloo, 18 juni 1815, door de bekende tekenaar Richard Knötel (1857-1914). Een van de vele illustraties in het boek *The Dutch-Belgian cavalry at Waterloo* van André Dellevoet.

Zijn grote bekendheid kreeg hij door de virtuositeit waarmee hij dieren en mensfiguren maakt die nu in het Legermuseum prominente en levensechte tentoonstellingsstukken zijn. Bij zijn 40-jarig jubileum werd daarover zelfs een boekje uitgegeven onder de titel *Van hondenkop tot paardenkop*.

Cees komt oorspronkelijk uit de reclame- en standbouwwereld. Toen hij hoorde dat het Legermuseum iemand zocht om te tekenen, te schrijven en te boetseren, stapte hij over als modelleur. “Ik kwam binnen zonder enig militair inzicht, maar wel met mijn vakmatige kennis. Ik begon met het maken van grote en kleine vormen, het boetseren van hoofden, afgieten van handen. Voor een vrouwengezicht gebruikte ik wel eens een leuk koppie van een van de meisjes ... Goede etalagefiguren waren niet te koop, we maakten alles zelf van papier-maché en gips met ijzerdraad erin. Nu modelleren we figuren van milieuvriendelijke materialen, die niet inwerken op uniformstoffen.”

Cees Braat behaalde onderwijsactes tekenen en handvaardigheid en volgde cursussen om materialen te leren kennen en technieken aan te leren. “Hoe je een collectie moet presenteren en hoe je dat veilig en hufferproof doet”, legt hij uit.

RUIMTE VOOR ANDEREN

Algemeen directeur Chris Ronteltap zal – naar zijn eigen wens – in de Nieuwsbrief alleen een bijdrage leveren als hij belangrijk nieuws heeft mee te delen. In andere gevallen wordt hier een museummedewerker voorgesteld en de lezers zo een blik achter de schermen gegund. De eerste is vormgever Cees Braat.

Ter wille van wat meer afwisseling schrijft af en toe een van de andere bestuursleden van de Vrienden het voorwoord in plaats van voorzitter Gijs Scholtens. Deze keer is dat majoor der cavalerie b.d. Bart Richters.

Rond de jaren tachtig veranderde zijn functie in 'vormgever'. Braat ging exposities ontwerpen en inrichten. "Een projectgroep bepaalt wat er tentoongesteld wordt en in welke chronologische volgorde. Daarna maak ik een voorstel voor de inrichting." Momenteel wordt onder andere gewerkt aan een presentatie over de Romeinen, een Unifil-tentoonstelling en de foto-expositie van Martin Roemers. "Ik maak vaak de ruimtelijke indeling, zet een route uit, kijk of rolstoelgebruikers overal goed bij kunnen en zorg voor het inrichten van de vitrines." Dat is een vak apart: hoe hoog zet je de objecten neer, hoe vormen ze een harmonisch en evenwichtig geheel? Waar hang je de begeleidende bordjes?

Het is altijd een klein gevecht met de conservatoren dat uiteindelijk in redelijkheid tot een goed compromis leidt. Grijnzend vertelt Cees, dat conservatoren vaak bordjes met véél tekst willen – desnoods in kleine letters – en dat hij juist het aantal woorden wil beperken en zorgt dat de letters groot genoeg zijn om leesbaar te blijven.

"Het is mijn plezier spullen mooi te exposeren. Ik voel ook een morele verplichting alles goed te presenteren. Mijn collega's beseffen niet altijd wat voor prachtige werkomgeving wij hebben. Dit is een gouden bedrijf, het is machtig dat je met zo'n collectie kunt omgaan."

Wanneer er tijdens een voorvergadering wensen over de inrichting op tafel komen, pakt Cees potlood en papier en maakt direct de nodige schetsen. "Daarmee ben ik soms sneller dan de computer", zegt hij, want de computer is eigenlijk zijn wereld niet. Hij werkt er mee, maar zonder echte liefde. Aanvankelijk voelde hij zich daarover een beetje schuldig. "Maar daar ben ik overheen."

8-staal

Het modelleren van paarden en het maken van exposities geeft hem zijn 'grootste creatieve lol'. Veel plezier – buiten het werk – beleefde hij aan het restaureren van Griekse beelden voor gymnasia in Den Haag en Leiden, het maken van een bronzen beeld van Johan Willem Friso voor de kazerne in Havelte en van een herinneringsplaquette voor de artilleristen van '8-staal' bij de strijd in Mill (1940).

In 2011 gaat hij met pensioen. Cees ziet er niet tegenop. Hij heeft een bootje, met zijn vrouw Anja zal hij geregeld theaters en restaurants bezoeken, Barcelona lonkt en hij gaat aquarellen: "Paarden en mensen in de puurheid en soberheid van Afrika." Hij geniet bij voorbaat. Een man in balans.

MOED, BELEID EN TROUW

Toen ik in 1966 als beroepsmilitair dienst ging doen in de Koninklijke Landmacht kregen we de eerste lessen in 'traditie-handhaving'. De standaard van de Cavalerie had een bovenzijde, als alle andere standaarden en vaandels, een rechthoekig doosje met daarop een liggende leeuw. De leeuw was wel duidelijk, die kwam uit ons rijkswapen. Maar dat doosje? Het antwoord van de instructeur vond ik indrukwekkend.

(Foto: Siep Richters)

Het doosje was niet alleen ondergrond, het had een inhoud: replica's van de grootste vernedering én de hoogste eer die een militair kon behalen. Voor desertie kon een militair de kogel krijgen. Maar een nog grotere vernedering was de dood door de strop. Een klein stropje zat dus in het voetstuk. Maar er zat óók een klein modelletje in van de Militaire Willemsorde (MWO). De hoogste eer die een soldaat kon behalen.

Helaas heb ik nooit de inhoud van dit voetstuk kunnen controleren. De waarheid kan ik niet bewijzen. Zeker is dat de MWO, in mijn diensttijd nooit is uitgereikt. Wel stond een foto van de onderscheiding prominent op een van de eerste pagina's van het Handboek Soldaat. Na de foto van onze koningin en de tekst van ons volkslied.

Het aantal nog levende dragers MWO is inmiddels aardig uitgedund. In een boekwerkje over 'de ridders' schreef een van hen: "Ik zal niet meer meemaken dat een soldaat een MWO krijgt, want we zijn niet meer in oorlog ..."

Het was een wijs besluit de regelgeving voor het verlenen van deze hoge dapperheidsonderscheiding aan te passen aan de actuele situatie met zware vredesoperaties. Nu, na ruim 50 jaar, ontvangt weer een militair deze maximale eer. Wij wensen kapitein Kroon van het Korps Commandotroepen van harte geluk met zijn benoeming tot ridder MWO. Het militaire saluut waarop een ridder recht heeft, ongeacht rang of stand van de andere partij, brengen ook wij, Vrienden van het Legermuseum met veel respect.

Ons museum zal zeker aandacht besteden aan deze unieke gebeurtenis. In het informatiecentrum is al een vitrine ingericht over de Militaire Willemsorde. Ook op de website van het Legermuseum is dit actuele onderwerp al te zien. Ik mag u aanraden de website eens te bekijken!

Zonder ook maar iets tekort te doen aan de facetten Moed, Beleid en Trouw van de MWO, wil ik ook u, Vrienden een compliment maken voor uw trouw als donateur aan onze stichting. Toch zagen we ons legioen begunstigers graag groeien ... om als donateurs nog meer te kunnen betekenen voor dat prachtige Legermuseum met zijn waardevol militair-cultureel erfgoed. Misschien is de unieke uitreiking van een MWO binnenkort aanleiding dit binnen uw kennissenkring eens naar voren te brengen. Er is slechts een klein beetje moed, iets meer beleid wellicht, maar geen trouw meer voor nodig. Die trouw hebt u als Vriend of Vriendin van het Legermuseum reeds bewezen!

Bart Richters, bestuurslid

CONCURRENEN MET RECYCLING EN KLIMAAT

MALI BOUWT AAN MILITAIR MUSEUM

door Michael Jansen (tekst) en Jelle Jansen (foto's)

Vrienden van het Legermuseum vind je overal, dat blijkt wel uit de verhalen in de Nieuwsbrief. In mijn geval is dat ook zo! Vlak voor mijn terugreis naar Nederland vanuit Mali werd ik geattendeerd op het bestaan van een onlangs geopend Malinees legermuseum in een fraai gebouw niet ver van het oude militaire vliegveld in een buitenwijk van de hoofdstad Bamako.

Mali, tot 1960 een Franse kolonie, is een van de armste landen ter wereld. Het was voor mij dan ook een verrassing dat ondanks de slechte economische situatie en de armoede in het land, het Malinese ministerie van Defensie toch ruimte heeft gevonden om aandacht te besteden aan de geschiedenis van hun (jonge) krijgsmacht en aan het bewaren van hun militair-historisch erfgoed.

De wapenzaal van het museum.

4

Veelheid aan materiaal en materieel

Sinds de onafhankelijkheid in de jaren zestig maakt het Malinese leger (luchtmacht en landmacht, marine is wat moeilijk in de woestijn en Mali is volledig omsloten door land) gebruik van een grote variëteit aan uniformen, wapensystemen en (rollend) materieel. Het zijn voornamelijk (overtollige) voorraden uit Rusland, China of Frankrijk. Zo nu en dan tref je ook militair materiaal aan uit de voormalige DDR of meer modernere uitrustingsstukken (waaronder geniemateriaal) en vrachtauto's uit de Bondsrepubliek Duitsland. Incidenteel zie je zelfs DAF-viertonners (YA-4440) rondrijden. Dat zegt natuurlijk wel wat over de kwaliteit van dit puur Nederlandse product. De conditie van de Malinese militaire voertuigen loopt uiteen van redelijk nieuw tot ver voorbij de schrootgrens, maar de Malinezen zijn zeer handig. Met wat ijzerdraad, kauwgom en een paar klappen met de hamer, houden ze de zaak aan de praat! Mali heeft een heet en droog klimaat, waardoor het

De oude Renault FT-17 met daarvoor kolonel Sissoko, directeur van het museum, en de auteur (toen nog) majoor Jansen.

materieel relatief weinig schade oploopt door corrosie. Het rollend materieel heeft echter extreem veel te lijden van stof, het ontbreken van preventief onderhoud, verwaarlozing en het tekort aan reserveonderdelen.

Beperkte middelen

Het is dan ook moeilijk in Mali historisch materiaal voor het jonge militaire museum – zoals uniformen en memorabilia – op de kop te tikken. Niet alleen door het extreme klimaat, maar ook door de armoede en bijvoorbeeld insecten (onder andere termieten) zijn veel zaken zoals uniformen, uitrustingsstukken en documentatie verloren gegaan. Daarnaast is men in Afrika en zeker in Mali, meester in het hergebruiken en recycleren van materiaal. Een militair voertuig dat total loss is, wordt gekannibaliseerd, tot op het laatste boutje en moertje uit elkaar gehaald en weer gebruikt voor andere doeleinden. Ditzelfde geldt natuurlijk ook voor kleding en andere uitrustingsstukken. Alles is nu eenmaal schaars in een dergelijk arm land. Toch is Mali er in geslaagd om met zeer beperkte middelen een start te maken met een legermuseum. Zo bestaat de binnenexpositie uit een collectie traditionele jagersuniformen van de verschillende stammen met bijbehorende bewapening. Deze uniformen zijn in de afgelopen eeuwen natuurlijk niet ingrijpend veranderd. Ook wordt aandacht besteed aan de Senegalese tirailleurs die onder andere een rol hebben gespeeld in de verdediging van Frankrijk en zijn koloniën tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Daarnaast beschikt het museum over een aantal vaandels en richtvlaggen, daterend uit de koloniale periode en van na 1960. Interessant is vooral de collectie handvuurwapens, mitrailleurs en granaatwerpers afkomstig uit het voormalige Oostblok, China, Engeland en natuurlijk Frankrijk. Er staan zelfs Duitse en Italiaanse machinegeweren uit de Tweede Wereldoorlog, waarschijnlijk nog buit gemaakt door de geallieerden en later verdeeld over de diverse Engelse en Franse koloniën. De bezoe-

Twee militaire vliegtuigen met achteraan een oude Mig.

ker kan de wapens van dichtbij bekijken en vasthouden. Om diefstal te voorkomen, is om de beugelkrop van de wapens een (dun) kettinkje bevestigd. Ook beschikt het museum over een grote collectie kalasjnikovs, maar om deze te zien hoeft men niet direct naar het legermuseum, op de zwarte markt of in de buurlanden zijn ze nog volop voorhanden!

Vredesmissies

Het museum besteedt voorts aandacht aan de vredesmissies die het Malinese leger in Afrika heeft uitgevoerd. Een weliswaar bescheiden, maar zeer belangrijke rol natuurlijk.

Recent heeft het museum een Renault FT-17 tank ontvangen, die in Kayes aan de grens met Senegal, als poortwachter voor een kazerne stond. Het tankje dat waarschijnlijk al minstens 60 jaar geleden buiten gebruik is gesteld, bevindt zich in zeer slechte staat en is aan de onderzijde zwaar verroest. Ook het transport

Oude handvuurwapens. V.l.n.r. tweemaal een Russische pistoolmitrailleur PPsH41, twee Duitse MP40-pistoolmitrailleurs, een koppel Franse MAT49-pistoolmitrailleurs en een Russisch geweer Mosin-Nagant. Overigens, kunnen de wapens kopiën zijn, gemaakt in een ander land dan de genoemde.

naar Bamako heeft het oude beestje natuurlijk geen goed gedaan! De rupsbanden liggen er los bij en de aandrijving is losgekomen van het chassis. Toch is men blij met deze aanwinst, maar geld voor een grondige restauratie of een likje verf is er natuurlijk niet.

Ik heb de directeur van het museum, kolonel Sissoko, gevraagd naar zijn collectieplan, maar dat is er nu nog niet, op dit moment is alles welkom! Verspreid over Mali (33 keer zo groot als Nederland) is nog voldoende oud-materiaal van het Warschaupact aanwezig dat geschikt is voor het museum. Lokale militaire commandanten staan echter niet te springen om dit (in onze ogen) oude materiaal af te stoten. Bovendien heeft het museum op dit moment geen geld beschikbaar om de transportkosten te dekken en daarna de stukken fatsoenlijk te restaureren.

Hoog aanzien

De krijgsmacht staat in hoog aanzien bij de bevolking van Mali, maar in dit ontwikkelingsland (waar de mensen gemiddeld maar 48 jaar oud worden) heeft het legermuseum uiteraard geen al te hoge prioriteit op de defensiebegroting. Hoe goed hebben wij het hier in Europa voor elkaar. Waarvan acte! Mocht u, Vrienden van het (Nederlandse) Legermuseum, Bamako bezoeken, dan bent u van harte welkom in het Malinese militaire museum. Misschien krijgt u zelfs nog een kopje thee aangeboden door de directeur zelf. In en om het museum mag worden gefotografeerd. Dat is mooi, want daarbuiten is het – net als in veel andere Afrikaanse landen – verboden, bang als men is voor spionage!

Voor de komende jaren geldt voor de directeur van het legermuseum in Bamako, het adagium (en ik bedoel dat positief!): ‘maak van een dump een museum’ of anders gezegd, maak van een bouillabaisse (vissoep) een aquarium.

MILITAIR DOCENT IN MALI

Luitenant-kolonel M.E. Jansen, senior stafofficier Personeelsadviezen en Projecten van Defensie in Den Haag, was in Mali op bezoek bij het legermuseum in opbouw. Hij schreef een bijdrage voor de Nieuwsbrief en licht tevens de reden toe van zijn aanwezigheid in Mali: “Als majoor van de Koninklijke Landmacht heb ik de afgelopen twee jaar gewerkt bij de Ecole de Maintien de la Paix, als Directeur des Etudes et Doctrine, in de Republiek Mali in West-Afrika. Nederland neemt als onderdeel van ‘Security Sector Reform’, samen met nog tien andere donorlanden, deel aan dit unieke project. In deze school worden jaarlijks ongeveer 800 Afrikaanse militairen (voornamelijk officieren), politiefunctionarissen en burgers opgeleid in het uitvoeren van vredesmissies op het Afrikaanse continent. De cursisten zijn afkomstig uit 40 verschillende Afrikaanse landen. De voertaal op school is Frans, maar de lessen worden al naar gelang de behoefte gegeven in het Frans en Engels. Het cursus aanbod is divers, van generieke opleidingen voor bataljons- en brigadestaffunctionarissen, tot specifieke opleidingen voor VN-politieagenten, militaire waarnemers en logistieke functionarissen en cursussen over de civiel-militaire samenwerking (CIMIC).”

NIEUWE FOTOTENTOONSTELLING: NEDERLANDSE INZET IN LIBANON BIJZONDER TIJDSBEELD VAN JONGE MILITAIREN

door Ella van Mourik-Karremans

Op zaterdag 14 maart opende de ambassadeur van Libanon Zeidan Al-Saghir in het Legermuseum de fototentoonstelling *Unifil: Nederlandse inzet in Libanon 1979-1985**. Hij richtte zich met name tot de aanwezige Libanonveteranen, toen hij zei: “Jong van jaren, maar groot van hart verliet u uw land, familie en vrienden om een bevolking te helpen die uw hulp nodig had.”

In het vervolg van zijn speech zei de Libanese ambassadeur van harte te hopen dat de expositie niet alleen plezierige herinneringen zou oproepen, maar ook zou helpen bij het verwerken van mogelijk nog aanwezige trauma's. Voordat de genodigden de expositie bezochten, plaatste militair-historicus Ben Schoenmaker Libanon in een historisch kader en haalde kolonel b.d. Ger Pastoor, de laatste commandant van Dutchcoy, herinneringen op.

Ben Schoenmaker van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie verhaalde van de gemengde gevoelens waarmee Nederland zich in oktober 1985 terugtrok uit Unifil (United Nations Interim Force in the Lebanon).** Bang dat ons land hierdoor in één klap de internationale goodwill zou verspelen die het in 1979 juist had gewonnen door met een infanterieba-

Uitreiking van de blauwe baret en het Libanonkoord na de opleiding. Deze militairen van het 4e Pantserinfanterieregiment Chassé werden in Libanon ingedeeld bij het 44e Pantserinfanterieregiment Johan Willem Friso. (Foto: Libanonveteraan)

taljon naar Libanon te vertrekken. Nederland legde zich in 1985 weer toe op de ‘vertrouwde’ NAVO-taak in Duitsland. De veranderingen in de veiligheidssituaties als de val van de Muur, hebben na jaren echter geresulteerd in een krijgsmacht die juist bij uitstek geschikt is voor het uitvoeren van internationale operaties overal ter wereld. Libanon hoort daar sinds 2006 weer bij. Opnieuw door een Israëliëse inval in Zuid-Libanon – zoals ook in juni 1982 – werd Unifil een bijdrage gevraagd en belast met het toezien op het staakt-het-vuren.

Eeuwig dilemma

Voor kolonel b.d. Ger Pastoor vormde het eeuwige dilemma waarin je als commandant verkeert – de keuzes die je continu moet maken – de rode lijn in zijn betoog. Dat begon al bij de selectie van dienstplichtigen na de opleiding in Nederland: wie gaat er mee naar Libanon en wie moet afvallen? Hoe ga je om met militairen die zich niet houden aan de regels of beroeps die hun verantwoordelijkheden verkeerd inschatten? De communicatie was bijzonder belangrijk. Als Den Haag toestemming moest geven voor bepaalde opdrachten was een directe verbinding onmisbaar. Helaas bestond er soms slechts een telexverbinding die niet altijd operationeel was. De veiligheid van het eigen personeel moest altijd prevaleren boven impulsieve – hoe goed ook bedoelde – levensreddende acties. Dan moest een commandant de groep geen lof toezwaaien, maar een flinke uitbrander geven. De ervaringen uit de Libanonperiode zijn bij deelname aan verdere VN-missies verwerkt in de opleiding.

6

Directeur collecties van het Legermuseum Dirk Staat toont de Libanese ambassadeur Zeidan Al-Saghir de tentoonstelling. (Foto: Hans de Lijser)

Israëliëse tanks aan het hoofd van een lange colonne legervoertuigen tijdens de inval in Zuid-Libanon. (Foto: Heleen Barendregt)

De toespraken maakten dat het daaropvolgende bezoek aan de tentoonstelling de genodigden dubbel aanspraak. Voor de veteranen betekenden veel opnamen een moment van herkenning. De expositie geeft een uitgebreid beeld van de voorbereidingen en de feitelijke uitvoering van de Libanonmissie. In 2009 is het 30 jaar geleden dat de Nederlandse bijdrage aan Unifil van start ging. Israël was in 1978 Zuid-Libanon binnengevallen, wat het risico op escalatie in het Midden-Oosten vergrootte. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties besloot op verzoek van de Libanese regering een vredesmacht naar Zuid-Libanon te sturen om toezicht te houden op het vertrek van het Israëlische leger, de internationale vrede en veiligheid te herstellen en de Libanese regering te helpen haar gezag in het gebied te herstellen.

Nederland zette het 44e Pantserinfanteriebataljon Johan Willem Friso uit Zuid-Laren in. Voor vertrek kregen de Libanongangers een pittige opleiding van enkele maanden: gevechtsexercitie, bivaks, patrouilles en kennis van land en volk. Tot besluit kregen de militairen de blauwe baret en gingen de veelal dienstplichtigen – vaak voor het eerst – aan boord van een vliegtuig.

Leven vanuit posten

Dutchbat werkte vanuit een hoofdkwartier en een groot aantal posten. Vanuit deze posten werden de taken uitgevoerd. Te voet en per voertuig voerden de Nederlanders patrouilles uit. Kennis van het gebied vergaren, contact leggen met de bevolking en signaleren van bestandsschendingen was het doel. Herinneringen aan Unifil houden dan ook vaak verband met de ‘posten’ waar de kleine groepjes blauwhelmen woonden en werkten. De posten kregen van de bewoners uniek uitgevoerde nummers 7. Dit alles komt op de tentoonstelling duidelijk uit de verf. Op het bestaan in Libanon, een land met andere (extremere) klimatologische omstandigheden, een andere cultuur en met een plaatselijke bevolking die veel armoede kende, waren de Nederlanders niet goed voorbereid. Ook vergde het leven in een kleine groep een groot aanpassingsvermogen. Veel privacy was er niet! Contact met het thuisfront in de vorm van brieven

De postkamer in Haris. De post is voor Dutchbat-militairen hét lijntje naar huis. E-mail bestaat nog niet en telefoneren is moeilijk of heel duur. (Foto: NIMH)

De open dag in Almansuri. De Dutchbat-sergeant heeft iets bij zich dat grote interesse wekt bij de kinderen. (Foto: Libanonveteraan)

was heel belangrijk, slechts één keer per week mocht er getelefoneerd worden – ondenkbaar in dit digitale tijdperk.

Nieuwe taak

Met de Israëlische inval in juni 1982 veranderde de situatie. Unifil kreeg een nieuwe taak: het beschermen van de bevolking en het verlenen van humanitaire hulp aan de vele Libanese en Palestijnse vluchtelingen.

De foto's geven een prachtig beeld van Libanon, van de ruige natuur, van de bevolking die met de Dutchbat-militairen graag een kopje *shai* (thee) dronk, van de kleine nerinkjes die Hollandse waar verkochten en daar een bestaan mee opbouwden. Maar ook van de dreiging die uitging van een colonne Israëlische tanks tijdens de inval in Zuid-Libanon. En ten slotte een bijzonder tijdsbeeld van jonge militairen met iets te lange haren onder de blauwe baret, een pijp in de mondhoek.

* De tentoonstelling kwam tot stand met medewerking van de Nederlandse Unifilvereniging, het Veteraneninstituut en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

** Schoenmaker schreef ook een boek over de Nederlandse deelname aan Unifil. Het verscheen in 2004 onder de titel *Vredesmacht in Libanon*.

Ella van Mourik-Karremans is projectleider tentoonstellingen. Zij gebruikte de toespraken van de Libanese ambassadeur Zeidan Al-Saghir, Ben Schoenmaker en kolonel b.d. Ger Pastoor bij het schrijven van dit artikel.

LANDMACHTMILITAIREN IN MARINIERSMISSIE

GROTE SCHENKING UIT CAMBODJA VERRIJ

door Alfred Staarman

De VN-missie naar Cambodja uit 1992-1993 staat bekend als een mariniersmissie. Toch is ook een aantal landmachtmilitairen uitgezonden naar dit land. Eén van hen is adjudant der genie L.A. (Moos) Raaijmakers. Destijds is hij in de rang van sergeant der eerste klasse naar Cambodja geweest als instructeur mijnenruimen. Raaijmakers maakte deel uit van een klein detachement landmachtmilitairen (zeven man) dat was belast met het opleiden van Cambodjanen tot mijnenruimer.

De Nederlanders ruimden dus in principe zelf geen mijnen, alleen in incidentele gevallen. Raaijmakers is met name actief geweest bij het in kaart brengen van mijnenvelden. Hij heeft zijn missie destijds zeer gedetailleerd vastgelegd, als ware hij de archivaris van zijn eigen uitzending. Zijn verzamelactiviteit heeft geresulteerd in een omvangrijke schenking aan het Legermuseum. Aanvankelijk had Raaijmakers het materiaal aangeboden aan het Geniemuseum in Vught, waar hij als vrijwilliger aan verbonden is. Het Geniemuseum toont in zijn vaste expositie al een groot aantal objecten uit diverse uitzendinggebieden waar Raaijmakers is geweest. Maar gezien de omvang van de schenking en het 'genieoverschrijdende' karakter van het materiaal, leek het de manager van het Geniemuseum, Hans Sonnemans, een beter idee de schenking in zijn geheel aan het Legermuseum aan te bieden. Dit overigens met instemming van Moos Raaijmakers.

Gouden kans

Voor het Legermuseum was dit een gouden kans: beter dan ooit zijn we nu in staat verschillende aspecten van een VN-missie te laten zien. Behalve de gebruikelijke zaken zoals uniformen en uitrustingsstukken heeft Raaijmakers ook materiaal verzameld dat we anders zelden aantreffen. Zo is het Legermuseum vermoedelijk het enige museum dat een paar afgedragen badslippers met VN-logo bezit. Kom er maar eens om. Verder zijn er bijvoorbeeld loonstrookjes bewaard gebleven, waarop ook de hoogte van de VN-toelage staat aangegeven (165 Amerikaanse dollar per dag). Deze toelage was zo hoog, omdat Raaijmakers en zijn collega's ter plaatse de status van VN-waarnemer hadden. Ook de correspondentie van en naar huis is bewaard gebleven. Tekenend voor zijn systematische werkwijze is dat Raaijmakers een persoonlijk brievenboek bijhield waarin alle persoonlijke in- en uitgaande post werd genoteerd. Dat is interessant, te meer omdat hij de post die hij ontving in Cambodja

De kapot gewapperde VN-autovlag van het voertuig van Raaijmakers in Cambodja. (Foto: Moos Raaijmakers)

Landmachtmilitairen die deelnamen aan de missie UNTAC in Cambodja werden gekleed in mariniersuniformen. De jas had oorspronkelijk lange mouwen, maar deze heeft Raaijmakers zelf laten inkorten. Dat geldt ook voor de broekspijpen. Links op de jas is het embleem van het regiment genietroepen bevestigd, de naam van de drager in het Khmer (Cambodjaans) en de baton van de VN-herinneringsmedaille UNTAC. (Foto: Casper van Bruggen)

KT COLLECTIE

Moos Raaijmakers tussen rondslingerende munitie, samen met de mijnenvelden een groot probleem in Cambodja.

oprikte aan de muur en om de twee of drie weken een foto maakte van dit uitdagende 'postarchief'.

Verzamelen met vooruitziende blik

Zo zijn er talloze inhoudelijke dwarsverbanden binnen de schenking te onderkennen. Het actieve verzamelen van Raaijmakers vergde een vooruitziende blik: zo 'verloor' hij tijdens zijn uitzending een VN-identiteitsbewijs waarvan hij wist dat hij het bij terugkeer naar Nederland weer in zou moeten leveren. Het op deze wijze verkregen dubbele exemplaar kon zodoende mee terug naar Nederland. Op een rekening bij een lokale bank liet hij expres een paar dollar staan, zodat hij het boekje mee kon nemen. Deel van de schenking zijn 1.300 foto's die gemaakt zijn tijdens het werk en verlof in Cambodja. Een groot aantal geschonken objecten is hierop te zien en wordt daarmee in de context van hun gebruik getoond. Het vergt een flinke administratieve inspanning om deze collectie als geheel zo te ontsluiten dat latere onderzoekers en tentoonstellingsmakers het verband er nog in kunnen blijven herkennen. Dat is bij deze persoonlijke ensembles van essentieel belang.

De lokale kleermaker waar Raaijmakers zijn kleding heeft laten aanpassen, tot ongenoegen van de Nederlandse commandant van de mariniers ter plaatse. (Foto: Moos Raaijmakers)

Vierkant metalen waarschuwbord, een mine sign. Deze borden werden gebruikt om mijnenvelden te markeren of meer in het algemeen de bevolking te waarschuwen voor de aanwezigheid van landmijnen. In Cambodja werd aanvankelijk dit type metalen bord gebruikt, maar deze borden verdwenen vanwege het materieel even snel als ze waren opgehangen. De lokale bevolking gebruikte het metaal voor allerlei doeleinden zoals dakbedekking en kookgerei. Daardoor werd overgestapt op kunststof bordjes. Deze metalen borden zijn dan ook zeer zeldzaam. (Foto: Moos Raaijmakers)

Alleen in samenhang zijn de objecten van waarde. Naarmate er meer bekend is over de herkomst of de schenker, en de context waarin de objecten bijeen zijn gebracht, stijgt de museale waarde. Dat is de reden waarom we tegenwoordig personen die dergelijke schenkingen aanbrengen, interviewen. Wanneer het veteranen of – zoals in het geval van Raaijmakers – actief dienende militairen betreft, kan zo'n gesprek vaak veel nuttige achtergrondinformatie opleveren. Zeker als het wordt opgenomen en bewaard bij de voorwerpen. Uit de mondelinge toelichting bij de foto's blijkt dan ook de andere kant van de VN-medaille. Veel van de foto's van Raaijmakers uit Cambodja zijn gemaakt tijdens verlofmomenten: vrolijke uitgelaten mannen, ontspannen met een biertje in de hand in een Thaise bar of tijdens een van de vele feestjes bij Australische collega's die geen gelegenheid voorbij lieten gaan om de tap open te zetten. In de woorden van Raaijmakers was dit uitgelaten gedrag met bijbehorende alcoholconsumptie in belangrijke mate een uitlaatklep voor de opgebouwde spanning en stress die het werk in de mijnenvelden van Cambodja met zich meebracht. "Je wist dat iedere stap je laatste kon zijn. In ons team zijn gelukkig geen ongelukken gebeurd, maar om ons heen gebeurde het continu", aldus Raaijmakers.

Jungleziekte

De missie in Cambodja is om nog een andere reden berucht geworden: vanwege de zogenaamde jungleziekte. Enkele honderden Nederlandse militairen bleken bij terugkomst onverklaarbare gezondheidsklachten te hebben, zoals gewrichtspijn, slapeloosheid, extreme vermoeidheid en concentratiestoornissen. Ook Raaijmakers behoort tot deze groep. Het onderzoek dat naar deze klachten gedaan is, leverde geen sluitend bewijs op voor de oorzaken. Het sterke vermoeden bestaat echter dat de klachten verband houden met de vele inentingingen die de militairen voorafgaand aan de missie kregen toegediend, en het langdurig slikken van het anti-malaria middel Lariam, waarvan inmiddels bekend is dat het zeer slecht is voor de gezondheid. De combinatie van stress en lichamelijke klachten hebben bij Raaijmakers uiteindelijk geresulteerd in de diagnose PTSS (Post Traumatisch Stress Syndroom). Hiervoor is hem het draaginsigne gewonden toegekend. De zes maanden in Cambodja hebben bij Raaijmakers hun sporen achtergelaten. Dankzij zijn verhaal en de geschonken objecten kan het museum deze bijzondere en gevaarvolle missie voor de vergetelheid behoeden.

Adjudant L.A. (Moos) Raaijmakers werd tussen 1991 en 2008 vijf keer uitgezonden in het kader van vredesmissies (Irak 1991, Cambodja 1993, Bosnië 1996, Eritrea 2001, Afghanistan 2008).

JOHAN VAN DER LIPPE: WEGENBOUWER MET MILITAIR BLOED

door Edwin Ouwejan

Na het verschijnen van een artikel over de Koninklijke Militaire Kapel in onze Nieuwsbrief zoekt Johan van der Lippe contact met de redactie. Dit contact leidde tot een interview met een bevolgen man wiens voorvaderen al eeuwen de wapenrok dragen. Kortom, wij stellen een bijzondere Vriend van het Legermuseum voor: Johan van der Lippe.

De 80-jarige Johan Carel van der Lippe combineert een passie voor de geschiedenis van zijn familie met een grote belangstelling voor het militaire bedrijf. Die belangstelling is hem letterlijk en figuurlijk met de paplepel ingegoten. Zijn jonge jaren bracht hij door in een onderofficierwoning in de Atjehstraat in Den Haag. Zijn vader Gijsbert Jan van der Lippe was in Den Haag als sergeant-majoor stafmuzikant verbonden aan de Koninklijke Militaire Kapel.

Johan leek voorbestemd voor de Koninklijke Militaire Academie en een carrière als beroepsofficier bij de landmacht. De Tweede Wereldoorlog gooide echter roet in het eten. Hij ging in 1946 weg- en waterbouw studeren in Delft. Na zijn studie kwam in 1951 de dienstplicht en eenmaal in dienst volgde Johan de opleiding tot reserve-officier bij het wapen van de genie. Hij beschikte volgens zijn superieuren over uitstekende leiderschapskwaliteiten en was zeker geen 'salon-jonker'. Als reserve-officier was Johan lang actief, onder meer als plaatsvervangend commandant van een genievechtsgroep. Zijn carrière eindigde in 1987 toen hij eervol ontslag kreeg in de rang van luitenant-kolonel.

Krijgshaftige familie

Na de afronding van zijn dienstplicht ging Johan aan de slag in de bouwwereld. Zo was hij onder meer betrokken bij de aanleg van de marinehaven in Den Helder, de Delta-werken in Zeeland en bij de startbanen bij verschillende luchtmachtbasissen. Hij sloot zijn werkende leven af als lid van de Raad van Bestuur van NBM Amstelland. Ondanks dit drukke leven ontwikkelde Johan een grote belangstelling voor de geschiedenis van zijn familie. Daarbij geïnspireerd door een opmerking van zijn vader dat een van zijn voorvaderen luitenant was geweest in het leger van Napoleon.

In 1979 werd serieus gestart met de nog steeds voortdurende zoektocht naar de genealogie van de familie. Daarbij is het onderzoek dat een Weense genealoog in 1910 had uitgevoerd naar de familie Von der Lippe zeer behulpzaam. In drie dikke groene boeken kan de geschiedenis van de uit Duitsland stammende familie getraceerd worden naar de twaalfde eeuw. Daarbij is het krijgshaftige gehalte van de familie opvallend. Onlangs heeft Johan achterhaald dat de Duitse tak maar liefst 28 officieren in de rang van vaandrig tot kolonel heeft voortgebracht.

Nederlandse tak

De eerste Van der Lippe die een stap zette op Nederlandse bodem was Otto II die bisschop was van Utrecht. Hij verloor een veldslag

Johan van der Lippe staat hier links naast zijn verre achterneef prins Bernhard.

en zijn leven in de slag bij Ane tegen Drentse boeren in 1227. Het duurde daarop enkele eeuwen voordat een volgende generatie in Nederlandse terugkeerde. Rond 1750 nam Dietrich Ludwig Franz von der Lippe als Capitain des Armes (wapenmeester) dienst bij het Regiment Croyé van het Staatse leger. Hij werd de stichter van het Nederlandse geslacht Van der Lippe. Zijn zoon was luitenant bij het tweede bataljon van het achtste Regiment Infanterie gedurende de Napoleontische periode. Hij vocht onder meer tegen de Russen en Britten die in 1799 Noord-Holland waren binnengevallen en in Pommeren in 1807.

De kenners van ons koningshuis zullen de naam Van der Lippe vast hebben verbonden aan prins Bernhard van Lippe-Biesterfeld. Johan van der Lippe heeft hun (vermoedelijk) gezamenlijke stamboom weten te traceren tot in de elfde eeuw. In die eeuw zouden de twee takken van elkaar zijn gescheiden.

Een vereniging tussen deze twee takken heeft overigens wel kortstondig plaatsgevonden tijdens een herhalingsoefening in 1967 waarbij prins Bernhard als inspecteur-generaal aanwezig was. Of prins Bernhard zich op dat moment bewust was van deze familieband laat de geschiedenis overigens onvermeld ...

NEDERLANDSE CAVALERIE KRIJGT HAAR PLAATS IN WATERLOO-GESCHIEDENIS

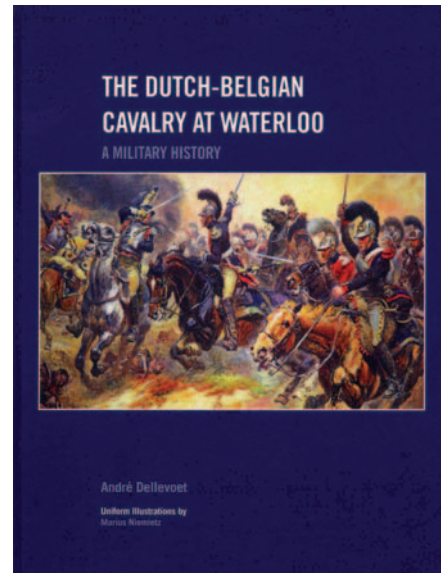
door Ed Coumans

Met *The Dutch-Belgian cavalry at Waterloo* levert André Dellevoet een belangrijke bijdrage aan de Waterloo-literatuur. Nog nooit is zo'n grondig onderzoek verricht naar het aandeel van de cavalerie van het jonge Koninkrijk der Nederlanden in de veldtocht van 1815. De ruitery wordt zelden recht gedaan. Dellevoet geeft haar de plaats die zij verdient. Hij baseert zijn conclusies niet alleen op veel Nederlandse en Belgische primaire bronnen, maar ook belangrijke Franse, Duitse en Britse bronnen. Zijn verhaal verlevendigt hij door veelvuldig te citeren uit dagboeken en brieven van militairen.

Belangrijk is ook dat hij als taal voor het Engels kiest. Daardoor is zijn onderzoek en de vele Nederlandstalige bronnen waaruit hij citeert ook toegankelijk voor Engelstalige historici. Rond Waterloo heerst in de Britse geschiedschrijving helaas de hardnekkige mythe van het kleine, dappere Engelse leger onder aanvoering van Wellington dat de Franse keizer Napoleon voor eens en altijd verslaat. De vele, eveneens aanwezige soldaten van de Nederlanden, Pruisen en Duitse vorstendommen als Hannover, Nassau en Brunswijk staan erbij en kijken ernaar of vluchten zelfs weg. De basis van deze mythe is gelegd in het anglofiele boek van William Siborne *The history of the Waterloo campaign* dat medio negentiende eeuw verschijnt. Historici grijpen decennia lang terug op dit boek en negeren Belgische, Duitse en Nederlandse bronnen. Hoewel er ook in de Britse geschiedschrijving steeds meer ruimte voor kritiek op de ooit onaantastbare hertog van Wellington is, zijn er nog altijd historici die niet verder kijken dan Siborne's werk.

Oprichting regimenten

Dellevoet start bij het opbouwen van de cavalerie in 1813. Van een Nederlands leger is geen sprake meer door de integratie van het Koninkrijk Holland in het Franse keizerrijk. Bovendien zijn veel Nederlandse militairen gesneuveld tijdens de desastreuze Russische veldtocht. Anderen vechten nog aan Napoleons zijde in Noord-Frankrijk. Pas na de abdicatie van de keizer in april 1814 stappen veel ervaren officieren en onderofficieren over naar het nieuwe Nederlandse leger. Het wantrouwen van de Britten aan de vooravond van Waterloo tegenover de 'francofiele en onervaren' Nederlanders en Belgen is dan ook niet vreemd. Maar Dellevoet toont aan dat deze houding onterecht is. De auteur schildert de oprichting van de verschillende eenheden, zoals de regimenten Boreel en Sytzama. Hij bespreekt de Nederlandse en Belgische troepenopbouw apart, want aanvankelijk vormen beide gebieden geen staatkundige eenheid. Dellevoet vervolgt met de mobilisatie van het veldleger na de

terugkeer van Napoleon en het betrekken van de kantonnemen-ten in het zuiden van België. Het is Napoleon die het initiatief neemt en in de vroege ochtend van 15 juni 1815 zijn troepen laat oprukken via Charleroi naar Brussel. Bij Quatre-Bras stuit zijn leger op hardnekkige weerstand van aanvankelijk alleen het Nederlandse leger. Dellevoet focust natuurlijk voornamelijk op de acties van de cavalerie. Op het moment dat de infanterie dreigt te bezwijken, verschijnt de cavaleriebrigade van Van Merlen op het strijdtonel. Met enkele charges weet zij de Fransen af te houden en wint ze kostbare tijd totdat meer geallieerde versterkingen komen opdagen.

Grote verliezen

Aan het aandeel van de Nederlandse cavalerie in de slag bij Waterloo besteedt Dellevoet een flink hoofdstuk. Hij toont duidelijk aan dat de verschillende regimenten ruimschoots aan de slag hebben deelgenomen. Ze staan niet afwachting in de achterhoede. Vooral tijdens de grote Franse cavalerieaanvallen voeren de Nederlanders tal van tegenaanvallen uit. De verliezen zijn dan ook groot: een derde sneuvelt, raakt gewond of vermist. Volgens Dellevoet zijn deze verliezen vergelijkbaar met die van de Britse cavalerie.

Het boek, dat eindigt met de opmars naar Parijs, is niet alleen een grondige studie maar ook een bijzonder fraaie. Het telt veel illustraties en opvallend zijn vooral de mooie, paginagrote uniformtekeningen van Marius Niemiets. Kortom, het boek is een must voor iedereen die geïnteresseerd is in deze roemruchte periode en een aanrader voor alle andere Vrienden.

The Dutch-Belgian cavalry at Waterloo. A military history,
André Dellevoet, Den Haag 2008, 230 blz.,
ISBN 9789 07 71292 65, prijs 57 euro.

LEGERMUSEUM VERRUILT DELFT VOOR SOESTERBERG

INPAKKEN EN WEGWEZEN; WAS HET MAAR

door Dirk Staat

Het project Nationaal Militair Museum (NMM) krijgt steeds meer contour. Allerlei werkgroepen worden gevormd onder de paraplu van de projectgroep NMM, die verantwoordelijk is voor de realisatie van het nieuwe museum. Een werkgroep Collectievorming, een werkgroep Museaal Concept, een werkgroep Communicatie – om er maar een paar te noemen.

Met het steeds concreter worden van het nieuwe museum wordt het vertrek uit Delft gaandeweg ook steeds reëler. Iedereen is zich er van bewust dat het dan toch echt gaat gebeuren; de Korte Geer en de Paardenmarkt worden op afzienbare termijn verlaten. In juni 2013 opent het nieuwe museum volgens plan zijn deuren in Soesterberg.

Natuurlijk moeten niet alleen de objecten, maar ook de medewerkers en de werkplaatsen worden ondergebracht op de nieuwe plek. In de volgorde der dingen gaat echter eerst de collectie naar de nieuwe locatie. Niet alleen uit de buitendepots Maaldrift en Grave, maar ook van de Paardenmarkt en Korte Geer moet de collectie worden verhuisd. De voorbereidingen voor die verhuizing zijn in volle gang. In dit artikel kijken we hoe dat er op de locatie Paardenmarkt aan toe gaat.

Voorbereiden

Het is van groot belang de verhuizing van de collectie goed voor te bereiden. Zo kan er snel gehandeld worden op het moment dat we groen licht krijgen voor het daadwerkelijke transport. Daarom zijn behoudsmedewerkers al tijden bezig de objecten te completeren, schoon te maken, te nummeren, te fotograferen en transportgereed te verpakken. De conservatoren hebben, vaak geholpen door restauratoren en enkele externe adviseurs, aangegeven welke objecten uit de verschillende deelcollecties absoluut mee moeten verhuizen, en welke eventueel voor afstoot in aanmerking komen.

De selectie in beeld: het sorteren van de deelcollectie Gasmaskers.

Misschien wel het belangrijkste onderdeel van de verhuizing: een zorgvuldige administratie van alle procedures. Medewerkster Anja van Berkel zorgt hiervoor.

Selectie is dus een belangrijk proces. Een zeer voornaam onderdeel is de administratieve afhandeling van een en ander: de database moet worden opgeschoond, zodat niet alleen alle nummers corresponderen met voorwerpen en andersom, maar ook de afstoot keurig wordt geregistreerd. Voor grote delen van de collecties textilia, blanke wapens en uitrustingsstukken is dat proces inmiddels al achter de rug. Die stukken zijn fysiek apart gezet, zodat duidelijk is welk gedeelte wel, en welk gedeelte niet gereedstaat voor transport.

Nieuwe technieken

De voorwerpen die zijn geconserveerd worden op verschillende, soms innovatieve, manieren verpakt en opgeslagen. De deelcollectie Blanke Wapens bijvoorbeeld, en dan met name de sabels, degens, klewangs en rapieren, worden wel héél apart behandeld. Nadat de objecten zijn genummerd en schoongemaakt worden ze in doorzichtige kunststof hoezen gestopt. Hierna gaat het geheel in een grotere hoes. Die laatste wordt gevuld met een stikstofmengsel, zodat er geen vochtproblemen kunnen ontstaan (stikstof kan, in tegenstelling tot lucht, immers geen water(damp) bevatten). Het stikstof heeft als bijkomend voordeel dat, door de verlaging van het zuurstofgehalte, er ook geen zorgen zijn over ongedierte. Elk voor het museumobject risicovol organisme (schimmels, insecten en dergelijke) heeft namelijk zuurstof nodig om te kunnen overleven. Vervolgens is het zo dat de voorwerpen minder te lijden hebben van mechanische schade: net zoals de chips in de supermarkt niet breken door de opgeblazen zakken waar ze in zitten. Ten slotte is het zo dat de conservatoren, restauratoren en behoudsmedewerkers door de doorzichtige hoezen zowel het object kunnen herkennen als de staat van het voorwerp kunnen blijven vaststellen.

Niet alleen de blanke wapens worden ingepakt en ook niet voor alles is een dergelijke hightech-oplossing bedacht. Zo is de schitterende deelcollectie Modellen schoongemaakt en geconserveerd, en daarna ingepakt in bakken van zuurvrij board en inerte folie.

ZO SIMPEL!

Behoudsmedewerker Marco Steketeet pakt een klewang in.

Op deze manier wachten kleine stukken geschut, maar ook minibunkers en modelbruggen op de dingen die komen gaan. Ook de deelcollectie Medailles en Onderscheidingen is ‘behandeld’: schoongemaakt, op zuurvrij karton gefixeerd met lintjes, en stabiel ingepakt in een museale, zuurvrije doos. Zoals het hoort.

Vuurwapens

Voor de deelcollectie Vuurwapens wordt een aparte behandelruimte ingericht. Het is immers niet echt praktisch en bovendien te risicovol om met deze stukken te gaan ‘slepen’. Daarom wordt er in het voormalige depot Blanke Wapens – die zoals we reeds zagen in rap tempo worden ingepakt – ruimte gemaakt voor een ‘wasstraat’ waarin selectie, fotografie en conservering van de vuurwapens gaat plaatsvinden. Een deel van de stellingen is al afgebroken. Zo hoeven de vuurwapens het streng beveiligde depot niet te verlaten, en kunnen de behoudsmedewerkers dicht bij de collectie werken. Wellicht is het mogelijk om ook delen van de vuurwapencollectie in stikstofgevulde ‘worsten’ te verpakken.

Nog niet alles is gereed: zo wacht de deelcollectie Verbindingsmiddelen nog op behandeling. De kunststof pallets waarin de

Schaalmodel van een voorlaadkanon in het schap.

Zoals de Amerikaanse generaal Bradley ooit zei: “Amateurs talk tactics, professionals talk logistics.” Een voorraad nieuwe pallets staat te wachten om gevuld te worden.

radio's, telexen en walkietalkies vervoerd zullen worden, staan echter al gereed.

Hangars

Veel werk is al verzet. Op de verschillende zolders van de locatie Paardenmarkt staan pallets met dozen vol collectiedelen keurig ingeseald te wachten. Op het transport naar de nieuwe behuizing in Soesterberg, waar een aantal hangars in gereedheid wordt gebracht voor de komst van de spullen van het Legermuseum. Afgelopen 2 maart was de primeur: op die datum werden de eerste drie voertuigen uit de collectie van het Legermuseum overgebracht naar hun nieuwe onderkomen.

In vergelijking met de huidige buitendeps te Grave en Maaldrift zijn deze hangars, waar tot voor kort nog werd gesleuteld aan Cougar- en Chinookhelikopters, al een hele vooruitgang. Met enige kleine aanpassingen kunnen deze ruimtes namelijk worden ‘omgekat’ tot adequate depots voor de komende periode. Dat is maar goed ook, want de buitendeps van het Legermuseum voldeden al langere tijd niet meer aan de moderne museale eisen.

Assistentie

Voor hulp bij het transport wordt momenteel gesproken met de Koninklijke Landmacht, die zoals dat heet oefencapaciteit heeft bij de eenheid Bevoorrading en Transport. Met enig onderhandelen en overleg zou die capaciteit wellicht kunnen worden ingezet om de collectie van het museum te verhuizen. Met prioriteit zullen eerst de buitendeps worden ontruimd, maar ook de Paardenmarkt en de – kleinere – depots aan de Korte Geer zullen er uiteindelijk aan moeten geloven. We zijn immers op weg naar een schitterend nieuw museum in Soesterberg, en om dat te kunnen realiseren is de collectie natuurlijk onmisbaar.

Dirk Staat is directeur collecties van het Legermuseum.

MARTIN ROEMERS:

'ZOEKTOCHT IN DE RUÏNES VAN DE MODE

door Hans van Lith (tekst) en Martin Roemers (foto's)

Fotograaf Martin Roemers (46) gelooft in de kracht van het fotografische beeld dat een verhaal vertelt en de geschiedenis symboliseert. "Daarom heb ik alleen interesse voor documentaire fotografie. Ik maak geen nieuwsfoto's, geen snelle dingen, wel foto's die achtergronden geven van wat er gebeurd is." Vanaf april toont het Legermuseum een selectie van zijn 'tienjarenproject' over de Koude Oorlog.

"Ik heb altijd interesse gehad voor politiek, voor politieke conflicten en de gevolgen daarvan", zegt Roemers. "Tien jaar geleden ontstond bij het Legermuseum het idee een serie foto's te laten maken over Nederlandse militairen op de Balkan. De invalshoek was het dagelijkse leven van de soldaat. Het ging erom te laten zien wat de Hollanders op de Balkan deden. Hoe brachten ze hun tijd door? Hoe was hun relatie met de plaatselijke bevolking? Het bleef toch een wereld van verschil, wij-zij."

14

Mag ik mee?

Roemers verbleef ongeveer een jaar voor het museum in Bosnië. Omdat hij geen nieuwsfotograaf was, kreeg hij niet doorlopend een voorlichter mee. Martin regelde alles zelf: "Ik ging 's avonds naar een bar en praatte met de soldaten. Wat ga je morgen doen? Op patrouille? Mag ik mee? Bij een volgend bezoek bracht ik ze dan de foto's."

Het was geen schokkende periode, het ging vooral om de dagelijkse routine en het kazerneleven. Later bezocht hij Kosovo – na de burgeroorlog – om ook hier het dagelijkse soldatenleven vast te leggen: "Ik ben geen oorlogs- of frontfotograaf." Maar zonder

De oude DDR ligt bezaaid met sporen van de Koude Oorlog.

Wat er overbleef van een machtig imperium: schroot van het voormalige Sovjetleger.

gevaar was de nog gespannen situatie niet. In 2002 reisde Roemers naar Afghanistan, waar hij niet alleen militairen fotografeerde, maar ook portretten van Afghanen maakte. "Ik werkte met een heel oude camera van een plaatselijke straatfotograaf. Hij sjouwde altijd een kist met chemicaliën mee om de foto's ter plaatse te ontwikkelen. Die man gebruikte geen rolfilms, maar fotopapier dat hij tien seconden belichtte. Zo lang moesten de mensen stilstaan. Je kreeg daardoor een wat verstard beeld en

Ontplofte bom: Russisch souvenir in Duitsland.

RNE GESCHIEDENIS'

het deed ook iets met de ogen. Het waren rauwe opnamen door stof op de afdruk."

Roemers fotografeert alleen onderwerpen die hem persoonlijk interesseren, anders kan hij ze niet uitdiepen en de mogelijkheden ervan zien. Steeds weer is er ook de afweging tussen zwart-wit of kleur. Een duidelijke voorkeur heeft hij niet. "Ik heb een zwart-witreeks gemaakt van oorlogsveteranen. Zwart-wit dramatiseert, een portret wordt daar sterker door. Maar in opnamen van landschappen wil je ook de kleur laten zien. Het gaat erom wat het beste werkt voor een bepaalde serie."

Alles ligt open

Oost-Europa is zijn favoriet: "Hier komen veel dingen samen: cultuur, politiek, de achtergebleven sporen van de Koude Oorlog ... Vóór de val van de Muur was ik al geïnteresseerd en na 1989 lag het hele gebied open. Ik kon alles vastleggen. Grenzen, oude Russische kazernes, verlaten kernopslagplaatsen, vroegere vliegbases. Van beide kanten trouwens. Veel vind je nog rond Berlijn. Dat is het Disneyland van de Koude Oorlog. Ik ga doelbewust naar bepaalde plaatsen om te fotograferen. Het meeste werk zit in de research: waar is iets te zien? Soms vind ik toch niks en ga ik met lege handen terug. Maar dat gebeurt zelden, want ook de plaatselijke bevolking weet veel."

Roemers – die inmiddels reportages voor gerenommeerde internationale bladen, vijf fotoboeken en vele exposities in binnen- en buitenland op zijn naam heeft – werkte van 1998 tot 2008 aan zijn project over de Koude Oorlog. "Het begon met de Russische erfenis in Oost-Duitsland. Maar je kijkt steeds verder: Engeland, België, Nederland, West-Duitsland, Polen, Tsjechië, tot in de Baltische Staten, Rusland en Oekraïne toe." Hij beperkte zich tot Europa, het gebied waar het ooit 'uitgevochten' zou worden. "Ik ging om de verlaten infrastructuur te fotograferen, maar het was ook een ontdekkingsreis, want op veel plaatsen was ik nog nooit geweest. Het werd een zoektocht in de ruïnes van de moderne geschiedenis."

BOEKCATALOGUS MAAKT ERFGOED TOEGANKELIJK

door Hans van Lith

Op 11 december 2008 werd in het Legermuseum de tentoonstelling over oude boeken uit de collectie geopend met als topstuk een werk uit 1531 over paardenziekten. Maar bovenal verscheen de catalogus *Warfare and the age of printing*. Dit boekwerk maakt het geschreven cultureel erfgoed van Defensie toegankelijk en is daarmee van onschatbare waarde.

Projectleider en auteur van de catalogus – een initiatief van het Legermuseum – Louis Ph. Sloos schetste bij de presentatie de totstandkoming van het werk (zie ook Nieuwsbrief nummer 3, 2008). Hij merkte op dat tijdens de tentoonstelling 58 oude drukken zijn geëxposeerd, maar dat in de catalogus 10.000 boeken zijn opgenomen. Het eerste exemplaar van de catalogus werd overhandigd aan luitenant-generaal A.J.G.M. Blomjous, die het vierdelige overzicht namens koningin Beatrix in ontvangst nam. In zijn speech onderstreepte hij onder meer dat het project in samenwerking met de KMA en zeven andere instellingen is verwezenlijkt. Ook het kostbare boekenbezit van de Nassaus, de oudste gegevens stammen uit de vijftiende eeuw, is erin terug te vinden.

Luitenant-generaal Blomjous (links) krijgt het eerste exemplaar uit handen van Louis Ph. Sloos. Rechts generaal b.d. A.K. van der Vlis, voorzitter van de Raad van Toezicht van het Legermuseum. (Foto: Hans de Lijser)

HUZAREN IN INDIË

In de voorbije maanden zijn twee boeken uitgekomen over de lotgevallen van eenheden van de Huzaren van Boreel in voormalig Nederlands-Indië. 'Vriend' jhr. mr. M.W.C. de Jonge (96) debuteerde met *Mijn Ruiters*, waarin hij zijn ervaringen als commandant van het 4e Eskadron Pantserwagens tijdens de politionele acties (1947-1949) weergeeft. Verschenen bij de Stichting Cultureel Erfgoed De Jonge in Zierikzee (24,50 euro), ISBN 978-90-813542-1-9.

Jacques Bartels – evenmin een onbekende bij de Vrienden van het Legermuseum – schreef *Tropenjaren, Ploppers en patrouilles* over het dienstplichtig 2e Eskadron. Ook dit werk beschrijft de Indische periode (1947-1950) van deze eenheid. Een uitgave van de Bataafsche Leeuw, ISBN 978-90-6707-633-3. Het boek is uitverkocht, maar wordt momenteel herdrukt. Het zal in de winkel van het Legermuseum verkrijgbaar zijn. *Mijn Ruiters* is daar al te koop. Beide boeken worden in de komende Nieuwsbrieven besproken.

Hans van Lith

AGENDA

Tentoonstellingen

t/m 14 juni	Fototentoonstelling Unifil: Nederlandse inzet in Libanon 1979-1985
t/m 29 juni	CIC-tentoonstelling Kroon op het werk, de Militaire Willemsorde
23 april t/m 26 oktober	Fototentoonstelling Martin Roemers, Kerkhof van de Koude Oorlog
vanaf eind juni	Fototentoonstelling Mariëlla van Uitert
t/m 2010	Maurits en het oranje geheim, familietentoonstelling over de Tachtigjarige Oorlog
t/m 2010	Onder vuur. Militaire dilemma's, interactieve filmpresentatie
t/m 2010	Actie Zone: van groentje tot generaal in drie kwartier!

Activiteiten in het museum

25 april t/m 5 mei	meivakantie thema Tweede Wereldoorlog
5 mei	Bevrijdingsfeest
18 mei t/m 3 januari 2010	Retourtje Romeinen, uitgebreid interactief activiteitenprogramma voor schoolklassen en gezinnen, stap in de sandalen van een Romeinse soldaat ...
12 en 13 september	Open Monumentendagen met boekenmarkt

Voor meer informatie over de activiteiten van het museum kunt u kijken op www.legermuseum.nl.

Sinds kort is het CIC (Collectie Informatie Centrum) ook geopend op de eerste zaterdag van de maand. Hebt u vragen over de collectie (ook te stellen aan: vraagbaak@legermuseum.nl) of wilt u onderzoek doen naar een specifiek militair-historisch onderwerp, dan bent u van harte welkom.

18.000 WEBBEZOEKERS IN JANUARI VOOR CIC

Op het web trok het Collectie Informatie Centrum (CIC) in januari maar liefst 18.000 bezoekers en er worden gemiddeld tien vragen per dag gesteld. In het CIC zelf krijgen we ook nog eens meerdere bezoekers per dag, zowel op afspraak als spontaan. Dit laatste is mede te danken aan de betere toegankelijkheid na de verbouwing. Voor Vrienden die het nieuwe CIC nog niet hebben bezocht, dienen zich weer mooie gelegenheden aan. Zo hebben wij gehoor gegeven aan veler verzoek om ook in het weekend het CIC te kunnen bezoeken. U bent nu ook elke eerste zaterdag van de maand welkom!

Op dit moment is in de wisselvitines van het CIC een minitentoonstelling over de Militaire Willemsorde (MWO) te zien. Dit natuurlijk met het oog op de uitreiking van deze hoogste militaire dapperheidsonderscheiding aan kapitein Marco Kroon op 29 mei dit jaar. Er zijn onder meer orden – waaronder een grootkruis – ridderdiploma's, foto's en prenten van voorgangers van deze aanstaande ridder, en bijzondere boekwerken te zien. Op onze website vindt u een uitgebreid thema over de MWO, waaronder de digitale versie van een eerdere publicatie van het Legermuseum over de MWO en een geïllustreerd overzicht van alle literatuur die het museum hierover in zijn collectie heeft.

Voor informatie (015) 215 05 12 of e-mail cic@legermuseum.nl.

Annet Ruseker, hoofd Collectie Informatie

(Foto: Casper van Bruggen)

NIEUWE VRIENDEN

P.A. van Leeuwen	Nijkerk (Gld.)
G.J. Klein Nagelvoort	Amersfoort
F.R. Tijdgat	Delft
J.D.B. Buis	Lopik
S.J. Lems	Almere
J. Rompa	Rijswijk
W.T. Aarnink	Silvolde
W.G. de Koning	Wassenaar

Ook Vriend worden?

Zie www.vriendenlegermuseum.nl

COLOFON

De Nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar.

Redactie	Hans van Lith Heleen Bronder Hans Buurman Edwin Ouwejan Ed Coumans (eindredactie)
Vormgeving en drukwerk	Koninklijke De Swart, Den Haag
Uitgever	Stichting Vrienden van het Legermuseum
Secretariaat	Antwoordnummer 11228, 2600 WC Delft tel.: (015) 214 23 76* fax: (015) 214 39 16 *alleen op donderdag- of vrijdagmorgen e-mail: secretariaat@vriendenlegermuseum.nl
Website	www.vriendenlegermuseum.nl
Webmaster	Henk Goos
Webredacteur	Guus van Leeuwe
ISSN	1569-4305